

Literatuur gaat op 10 van de 30 punten van je examen oftewel omgerekend 33,3% van je examen. Dit is dus een zeer belangrijk onderdeel.

Voor literaire analyse heb ik 3 samenvattingen klaarstaan:

1) Schema literaire stromingen

2) Meta-analyse literaire stromingen

3) Analyse FOCUS literaire stromingen

→ In deze samenvatting gaan we verschillende teksten van verschillende stromingen bestuderen en de kenmerken van de stromingen een beetje uitdiepen

Veel succes!

INHOUDSTAFEL:

1) ROMANTIEK

→ PAGINA 2-3: Literaire analyse ongeziene teksten

→ PAGINA 4-5: Literaire analyse geziene teksten

2) IMPRESSIONISME

→ PAGINA 6-8: Literaire analyse ongeziene teksten

→ PAGINA 9: Literaire analyse geziene tekst

3) NATURALISME/REALISME

→ PAGINA 10: Literaire analyse geziene tekst

→ PAGINA 10: Literaire analyse ongeziene tekst

Goethe – Erlikönig (de elfenkoning)

De elfenkoning

Wie rijdt er zo laat door nacht en wind?
Het is een vader met zijn kind.
Hij houdt de jongen vast in zijn arm,
Omklemt hem stevig en houdt hem warm.-

Waarvoor toch ben je zo bang, mijn zoon?-
Voor de elfenkoning, met mantel en kroon;
Zie jij dan, vader, de **elfenkoning** niet?-
Mijn zoon, dat is een nevelsliert.-

‘Mijn **liefste kind**, kom mee met mij!
Zo’n leuke spelletjes spelen wij:
Vol **bonte bloemen** staat ons strand;
Mijn moeder kleedt ons met goud en kant.’-

Ach vader, ach vader, heb je niet gehoord
Waarmee de koning mij **zachtjes bekoort**?-
Wees rustig, blijf rustig mijn kind!
In **dorre bladeren** ritselt de wind.-

‘Ga mee met mij en leer mij kennen;
Mijn dochters zullen jou verwennen,
Ze dansen elke nacht, mijn lieve knaap,
En wiegen en zingen je daarna in slaap.’-

Ach vader, ach vader, kijk ginds naast de baan:
Zie je de koning zijn dochters niet staan?-
Mijn zoon, mijn zoon, ik zie ze helder en klaar;
Het lijken die **oude grijze wilgen** daar.-

‘Ik hou van jou, je bent al wat nu voor mij telt;
En ben je niet willig, dan gebruik ik geweld.’-
Ach vader, ach vader, nu raakt hij me aan!
Elfenkoning heeft mij pijn gedaan!-

De vader huivert, hij rijdt gezwind
Hij houdt in zijn armen het kermende kind,
Bereikt de hoeve ternauwernood;
Het kind in zijn armen was dood.

(vertaling Erik Derycke)

Waarom behoort dit tot de romantiek?

BOMBASTISCHE ADJECTIEVEN:

--> bonte bloemen, zachtjes bekoort, dorre bladeren, liefste kind, oude grijze wilgen ...

HERHALINGEN:

Ach vader, ach vader (Mein Vater, mein Vater!). Mijn zoon, mijn zoon!

HYPERBOLEN:

Mijn liefste kind (Du liebes Kind)

THEMATIEK:

--> Onbereikbare (de elfenkoning)

--> De dood

Vertelperspectief komt niet overeen, niet overal wordt de vertellende ik gebruikt.

De klokkenluider van de Notre Dame – Quasimodo:

De priester sloeg met **uitgerekte hals** en **uitpuilende ogen** die **schrikwekkende groep** van de man en het jonge meisje gade, van de spin en de vlieg. Op het afgrijselijke ogenblik hing een **duivelse lach**, een lach die slechts mogelijk is wanneer men geen mens meer is, op zijn lijkleke gelaat.

Waarom behoort dit tot de romantiek?

A) Bombastische schrijfstijl:

Uitgerekte hals

Uitpuilende ogen

Schrikwekkende groep

...

Duivelse lach

B) Vertellende ik: vertelperspectief

C) Tegen maatschappelijke conventies/onrechtvaardigheden van kerk van toen.

Een bonke keerzen kind – Guido Gezelle:

Aan Eugene van Oye:

Een bonke keerzen kind!

Een bonke keerzen kind!

gegroeid in den glans
en 't **goudene licht**
des zomers!

Vol spanning zap,
vol zoet,
vol zuur,
vol **zippelende zap**
vol zoetheid!

(...)

Neemt en dank Hem,
die ze gemaakt heeft,
die ze deed worden,
dankt Hem, dankt Hem,
dankt Hem!
Kijkt naar den hemel

Waarom behoort dit tot de romantiek?

A) Bombastisch gebruik adjectieven

B) HERHALINGEN

C) VERHEERLIJING NATUUR

D) AANDACHT VOOR GOD EN GODSDIENST

Tekst 1: De Lorelei

De Lorelei – Henrich Heine

Ik weet niet wat toch de reden

Is dat ik zo treurig ben;

Een sprookje van lang geleden,
Dat maalt steeds door mijn brein.

De lucht is koel en het donkert,
En rustig stroomt **de Rijn**;
Zie hoe de **bergtop** flonkert
In de **avondzonneshijn**

De **schone jonkvrouw** zit er
Daarboven stralend bij
Haar **gouden opsmuk** schittert,
Haar **gouden haar** kamt zij.

Ze kamt haar haren zingend
Al met een **gouden kam**;
De melodie is dwingend
En wonderlijk aangenaam.

Een scheepje nadert, de schipper
- Of hem wilde weemoed bevloog -
Kijkt niet meer naar de klippen,
Hij kijkt alleen nog omhoog.

Ik meen dat tenslotte de schipper
En ook zijn boot vergaan;
En dat heeft met haar zingen
De lorelei gedaan

Waarom behoort dit tot de romantiek?

A) Bombastisch gebruik adjectieven

--> Schone jonkvrouw, gouden opsmuk,
gouden haar, gouden kam

B) Verheerlijking natuur

--> de Rijn, bergtop, avondzonneshijn,
rots, zonsondergang

C) Thema = het onbereikbare

--> 1) Dood van de schipper

2) Het mysterieuze van de mooie
vrouw met haar zangtalent

D) Verwijzing naar een sprookje!

E) Vertellende ik-perspectief:

**Omdat het verhaal zo extra persoonlijk en
subjectief wordt gemaakt!**

Tekst 2: De Leeuw van Vlaanderen

De Leeuw van Vlaanderen – Hendrik Conscience

De vlamingen werden overhoop geworpen en
uiteengedreven, ondanks de **verwonderlijke**
pogingen van Gwyde
(...)

Vlaamse legers moesten voor de vijand
vluchten, een **groot getal** werd verslagen, de
anderen

(...)
alhoewel verstrooid, vochten met een **dolle**
wanhoop
(...)

En nochtans kon die **heldenmoed** hun niet ten...

Waarom behoort dit tot de romantiek?

A) Bombastisch gebruik van adjectieven

B) Hyperbolen

C) Verheerlijking natuur (niet in deze
verkorte passage, maar als je de grote
passage zou lezen herken je dit)

Tekst 3: I wandered as lonely as a cloud

Ik dwaalde eenzaam maar wat rond
Dreef als een wolk met winden mee
Toen ik mij plotseling bevond
Vlakbij een **mooie bloemenzee**
Ze reikte ver, langs bos en meer
En danste, wuifde heen een weer

Ononderbroken bloemenpracht
Die heel het vergezicht bestreek
Als sterren in een **held're nacht**
Schier eindeloos daar langs de kreek
Tienduizend in een oogopslag
Die vrolijk deinden daar die dag

De bloemen golfd en als het meer
Maar wonnen van het **waterspel**
Voorwaar een dichterlijke sfeer
Een frinkelend en fraai duel
Ik sloeg het gade maar bedacht
Niet welk een rijkdom mij dit bracht

Want als ik mij op mijn bank
Gedachteloos heb neergevlijd
Zie ik ze voor me en zeg dank
Voor deze gift van eenzaamheid
Mijn hart herinnerend geniet
Als het die **bloemenzee** weer ziet

KENMERKEN ROMANTIEK:

A) **Bombastisch gebruik adjectieven**

B) **Verheerlijking natuur**

C) **Herhalingen**

D) Thema = eenzaamheid

--> Ja, want hij vertelt over de mooie bloemenzee, dit is een vreugde voor hem in zijn eenzaam leventje

Romantiek: wolkenband = verhevene in romantiek, rugaanzicht = zelfde ervaring voor gebruiker, overweldigende ervaring ... Friedrich

Tekst 4: Het lijden van de jonge Werther

Achtergrond:

--> Goethe

--> Briefroman

--> Sturm und Drang: verlichting: gevoelens

--> Werther laat handelen volledig leiden door gevoelens --> uiteindelijk: zelfmoord

--> Werther verliefd op Lotte, Lotte getrouwd met Albert, iemand moet sterven --> zelfmoord Werther

--> Impact: reeks zelfmoorden

➔ Kenmerken romantiek: verheerlijking natuur --> ja, maar in deze passage niet bombastisch taalgebruik --> vol vreugde sterven ... veel herhalingen: gevoelens versterken (Lotte, Lotte, vaarwel!) Thema: dood, zelfmoord --> leven door een 'roze' bril

TEKST 1: Avond – Willem Kloos

Nauw **zichtbaar** wiegen op een **lichten zucht**
De **witte bloesems** in de scheemring – ziet,
Hoe langs mijn venster nog, met ras gerucht,
Een enkele, al te late vogel **vliedt**.

En ver, daar ginds, die **zachtgekleurde lucht**
Als perlemoer, waar ied're tint vervliet
In teêrheid ... Rust – o, **wondervreemd genucht**!
Want alles is bij dag zo innig niet.

Alle geluid, dat nog van verre **sprak**
Verstierf – de wind, de wolken, alles gaat
Al zachter en zachter – allés wordt zo stil

En ik weet niet, hoe thans dit hart, zo zwak,
Dat al zo moe is, altijd luider slaat,
Altijd maar luider, en niet rusten wil

Waarom is dit een impressionistisch gedicht?

A) Adjectieven gebruikt om 'zijn impressie' te beschrijven

B) Personificatie

C) Personele hij verteller, er is hoofdzakelijk geschreven in de 3de persoon enkelvoud

--> Dit past perfect bij het impressionisme, want je krijgt het verhaal te zien door de ogen van één persoon, wat zorgt voor een eenzijdige, persoonlijke visie, maar het moet nog steeds de werkelijkheid als onderwerp hebben (daarom niet de ik-persoon, die is te subjectief).

D) De werkelijkheid als onderwerp
--> Er wordt beschreven, maar vanuit zijn eigen persoonlijke visie, hij maakt als het ware 'een momentopname' van de avond.

E) Alliteratie: **zichtbaar zucht**

F) Synesthesieën

G) Neologisme

H) Archaïsche (oud-Nederlandse woorden) worden gebruikt

Dit gedicht is een sonnet, welke kenmerken zien we terug?

A) Twee kwatrijnen, twee tercines

B) Rijmschema kwatrijn: ABAB ABAB

C) Rijmschema tercine: CDE CDE

D) Volta/chute/wending na octaaf?

--> **NEEN!** De volta komt hier pas tussen strofe 3 en 4, eerst beschrijft hij de natuur die rust als het avond wordt maar zijn hart die géén rust krijgt in S4!

Dit is een werk van de Tachtigers, hoe kan je de twee basisprincipes van de tachtigers terugvinden in dit werk?

1) Kunst/literatuur moet persoonlijk zijn

--> Personele hij-verteller, gebruik van adjectieven, werkelijkheid als onderwerp maar hij schetst als het ware zijn 'persoonlijke momentopname' van de avond

2) Vorm en inhoud vallen samen

--> Er worden tal van stijlfiguren gebruikt zoals alliteraties, synesthesieën, neologismen en archaïsmen. Echter, wie goed heeft gekeken, merkt ook dat dit gedicht een sonnet is. We bekijken de kenmerken van de sonnet.

Uitgebreid: Kenmerken stijl van impressionistische poëzie:

talrijke bepalingen	bijvoeglijk naamwoorden
neologismen	nieuwe woorden als reeds bestaande niet toereikend waren
Archaïsche woorden	ouderwetse, in onbruik geraakte woorden
Synesthesie	twee zintuiglijke waarnemingen worden door elkaar gehaald – schreeuwende kleuren)
Alliteratie	medeklinkerrijm
Enjambementen	zinnen worden afgebroken op een plaats waar juist geen pauze valt

Voorbeelden alliteratie en synesthesie: tekst 2 + 3

*O land van **mest en mist**, van vuilen koude regen
Doorsijperd stukske grond, vol killen **dauw en damp**,
Vol vuns, onpeilbaar slijk en ondoorwaadbare wegen,
Vol jicht en paraplu's, vol **kiespijn en vol kramp**!*

P.A. de Génestet

Voorbeeld van enjambement.

*Boven het hooi hangt de boer in
de balken. In de sneeuw ligt de blote
boerin.*

*Onder de warme vacht van het dak
heeft het varken vergeefs gewacht op slobber
en slacht.*

*Wat is er gebeurd. Dit is heel erg, dit is
een gedicht waarin de boer, de boerin en
het varken*

*Sterven. Als een leeg nest in de winter
is warmte. Ik ben de kat in dit huis,
ze zijn weg*

Maar ik hou van de plek waar ik lag.

Rutger Kopland

In dit gedicht hierlangs
merk je dat het einde van
de versregel niet
samenvalt met de
natuurlijke pauze. Dit. Is
als. Ik. Zo. Met veel.
Punten. Mijn.
Samenvattingen. Zou.
Typen.

TEKST 3: De rozen domen en daauwen

De rozen **domen en daauwen**
ten avond, **vredig-vroom**
er waart een **paarsere schaauwe**
om den kastanje-boom

De vijver blankt in dampen;
de **troostlijke nacht** begint.
- Ontsteek, ontsteek de lampe:
mijn angst ontwaakt, o kind.

Deze tekst behoort tot het impressionisme omdat...

A) alliteraties: domen en daauwen, vredig-vroom

B) Neologismen: vredig-vroom

C) Gebruik van adjectieven

D) Let op: dit is geen romantiek, de natuur wordt
bespreken door een personele-hij verteller, de natuur
wordt niet verheerlijkt!

E) Synesthesie

TEKST 1: De kleine Johannes

Achtergrond:

- > Van Eeden
- > Impressionisme
- > 4 hoofdfiguren symboliseren verschillende stadia van Van Eedens jeugd:
 - > Windekind: kinderlijke fantasie
 - > Witskik: drang naar antwoorden
 - > Pluizen en cijfer: Materialisme
- > Van Eeden is dus de kleine Johannes

Waarom behoort dit tot het impressionisme?

- > Synesthesie: zware lucht
- > Alliteratie: wielen wentelde, zwart zage
- > Adjectieven: haveloze kinderen ...

Vertelperspectief = personele hij

Gedicht van de Tachtigers:

- > Vorm en inhoud vallen samen, dit zien we aan de vele stijlfiguren die zijn gebruikt
- > Kunst/literatuur moet persoonlijk zijn: daarom is o.a. de personele hij gebruikt.

Wij zullen toch eens zien,' zeide Pluizer, 'of ik je niet evenveel moois vertonen kan als Windekind.'

En toen zij den dokter vaarwel hadden gezegd en beloofd spoedig weer te komen, leidde hij Johannes rond in alle hoeken der grote stad, – hij toonde hem, hoe het grote monster leefde, – hoe het ademde en zich voedde – hoe het in zichzelf verteerde en uit zichzelf weer opgroeide. Doch hij had voorliefde voor de sombere achterbuurten, waar de mensen dicht opeengepakt zaten, waar alles grauw en groezelig, de lucht zwaar en bedompt was.

Hij ging met hem in een der grote gebouwen, waaruit de rook opsteeg, dien Johannes den eersten dag gezien had. Er heerste een verdovend geraas, – overal rammelde, ratelde, stampte en dreunde het, – grote wielen wentelden en lange riemen schoven slingerend voort: zwart zagen muren en bodem, de vensters waren gebroken of bestorven. Hoog rezen de geweldige schoorstenen boven het zwarte gebouw en zonden dikke, kronkelende rookzuilen op. In dat gewoel van raderen en werktuigen zag Johannes tal van mensen met bleek gelaat, met zwarte handen en klederen, zwijgend en rusteloos werken.

'Wie zijn dat?' vroeg hij.

'Raderen, ook raderen,' lachte Pluizer, 'of mensen, zo je wilt. Wat ze daar doen, doen ze dag in, dag uit. Men kan op die manier ook mens zijn, – in hun soort altijd!'

En zij kwamen in vuile straatjes, waar het strookje hemelblauw zo smal leek als een vinger en nog verduisterd werd door uitgespannen klederen. Daar krioelde het van mensen; ze verdrongen elkaar, schreeuwden, lachten en zongen ook somtijds. In de huizen waren de kamertjes zo klein, zo donker en bedompt, dat Johannes nauwelijks durfde te ademen. Hij zag haveloze kinderen over den kalen vloer kruipen en jonge meisjes met verwilderd haar, die

liedjes neurieden en magere, bleke zuigelingen. Hij hoorde twisten en schelden, – en alle gezichten om hem zagen moede, of dom en onverschillig.

Het greep Johannes aan met een vreselijke smart. Het had niets gemeen met zijn vroeger leed, – daarvoor schaamde hij zich.

'Pluizer,' vroeg hij, 'hebben die mensen altijd hier geleefd, zo akelig en ellendig? Ook toen ik ...'

Hij durfde niet verder te gaan.

'Welzeker – en dat is gelukkig. Zij leven volstrekt niet akelig en ellendig, zij zijn hier gewend en weten niet beter. Het is dom, onverschillig vee. Zie die twee vrouwen daar, voor haar deur zitten! Zij kijken zo tevreden in de vuile straat, als jij vroeger naar je duinen! Om die mensen behoef je niet te huilen. Dan kan je wel om de mollen huilen, die nooit het daglicht zien.'

En Johannes wist niet te antwoorden en wist ook niet waarom hij toch huilen moest.

Cover van *De kleine Johannes*.

Tekst 1: Het recht van de sterkste

Achtergrond:

- > Buysse
- > Naturalisme
 - > Werkelijkheid zoals ze is
 - > Verklaringen zoeken
 - > Alles is lotsbepalend
 - > Thema = miserie, geweld, onderdrukking, overweldigende macht van de man (die het meisje in de koren heeft verkracht)
 - > Schrijfstijl = beschrijvingen, het is zéér objectief, alles wordt beschreven.

Wat kan je afleiden uit de titel?

- > De titel verklapt al dat het tot het naturalisme behoort, want het 'recht van de sterkste' geeft de werkelijkheid zoals ze is, er is géén plaats voor vrije wil, alles ligt vast en is lotsbepaald, enkel de sterkste wint.

Waarom is het auctorieel vertelperspectief (het vertelperspectief bij dit verhaal) perfect voor een realistische/naturalistische schrijver?

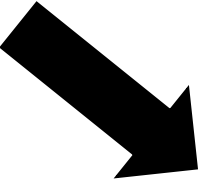
- > Het auctorieel vertelperspectief is de alwetende verteller, dit zorgt ervoor dat alles objectief blijft, dat je het verhaal niet door de ogen van één iemand subjectief ziet maar door de ogen van verschillende personages. Dit geeft ook de onpartijdigheid van de schrijver weer.

In het verhaal staan enkele dialogen. Wat valt je op aan het taalgebruik? Waarom zou de schrijver zulke taal gebruiken?

- > Er is dialect gebruikt, dit geeft de werkelijkheid weer zoals ze is en verhoogt de geloofwaardigheid van dit verhaal. De dramatiek wordt aangedikt door de woordkeuze, er zitten 'alledaagse woorden' in.

Op 31 januari 1922, om tien voor half twaalf in de ochtend, werd in het Leidse Diaconessenhuis een jongen geboren, twee maanden te vroeg maar volledig, en hem waren de beste voornamen van de familie toegezegd: die van zijn vaders vader en die van diens vader. Hij was bedacht, verwacht. De arts zorgde voor zijn moeder en zei: 'Hé, daar komt er nog een.' Dat was ik.

Alfred Kossman

Realisme want:
--> Werkelijkheid beschreven zoals het is.
--> Dialect: hé, daar komt nog een.
--> Auctoriële hij-perspectief, we hebben een soort van overzicht over de verschillende personages
--> Onderwerp: onverwachte geboorte
--> Niet verklaring: géén natur.
--> Géén bombastische adj.

